

Interreg

Sufinansira
Evropska unija

IPA Rumunija – Srbija

Green-Path
RORS00127

MREŽA PREKOGRANIČNE SARADNJE ZA ODRŽIVO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA

Green-Path RORS00127

EDUKATIVNA BROŠURA SA VODIČEM

Partneri na projektu:

Vodeći partner Ekscelsior Udruženje za
promociju prirodnog i kulturnog nasleđa
Banata i Krišane 2

Pokrajinski sekretarijat za
urbanizam i zaštitu
životne sredine

Lokalna samouprava
Bela Crkva

Asocijacija
Moja priroda
Rumunija

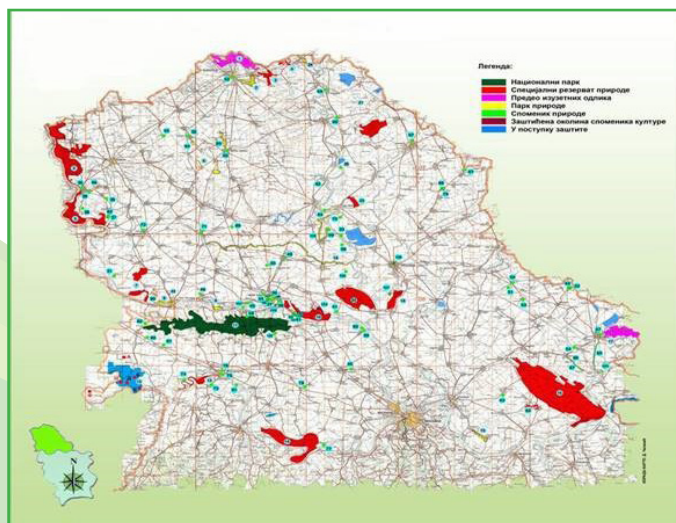

Edukativna brošura o prirodnim vrednostima projektnog područja „Zelena staza“

Bogatstvo i raznolikost prirodne baštine Vojvodine odlikuje se izraženim ekosistemskim, specijskim i genetskim diverzitetom. Jugoistočni deo Panonskog basena karakterišu izuzetne prirodne i predeone celine, jedinstvene u tom delu Evrope, kao što su: Deliblatska peščara (najveći peščarski kompleks u Evropi), Fruška gora, Vršачke planine, velike ravničarske reke (Dunav, Sava, Tisa, Begej i Tamiš) i njihove široke plavne zone (Apatinski rit, Monoštorski rit, Koviljski rit, Obedska bara, Carska bara), prostrana stepska područja u srednjem i severnom Banatu, lesni kompleksi uz Tisu (Titelski breg) i Dunav (ade i odseci kod Slankamena) i očuvana slatinska područja Banata, jedinstvena na nacionalnom nivou, kao što su Slano Kopovo, Rusanda i Okanj.

Delatnost zaštite prirodne baštine u Vojvodini ima izuzetno dugu tradiciju, a zadaci na zaštiti, očuvanju i unapređenju bogatog prirodnog nasleđa Vojvodine zahtevaju multidisciplinarni pristup. Posebna pažnja posvećuje se očuvanju, sanaciji i revitalizaciji osetljivih ekosistema po kojima je Vojvodina prepoznatljiva, kao što su vlažna staništa, slatine, stepe i peščare.

U Autonomnoj pokrajini Vojvodini pod zaštitom se trenutno nalazi 143 zaštićenih prirodnih dobara, koja zauzimaju površinu od 208.282 ha odnosno 9,63 % ukupne površine Vojvodine. Pored nacionalnog značaja, jedan broj zaštićenih prirodnih dobara u Vojvodini ima i međunarodni status: 8 Ramsarskih područja (vlažna staništa), 21 IBA (Important Bird Areas- značajna područja za ptice) i 27 IPA (Important Plant Areas- značajna područja za biljke).

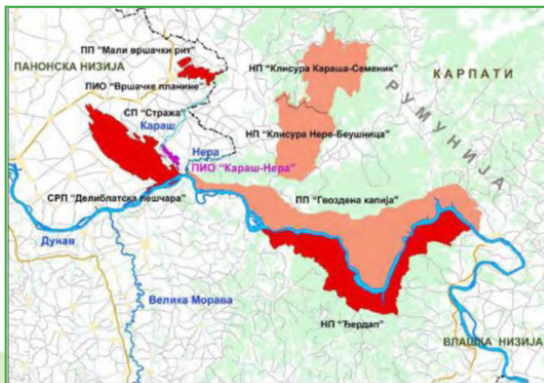
Projekat „Mreža prekogranične saradnje za održivo korišćenje prirodnih resursa– Zelena staza“, koji se sprovodi u okviru **Interreg IPA programa prekogranične saradnje Rumunija–Srbija 2021–2027**, zasniva se na jačanju prekogranične saradnje sa ciljem unapređenja **održivog korišćenja prirodnih resursa**, pri čemu je **poseban akcent stavljen na zajedničke aktivnosti u oblasti zaštite prirode, voda i vazduha**. To podrazumeva integraciju ciljeva i mera na zaštiti i unapređenju stanja prirodnih dobara i usaglašavanje svih sektorskih politika, harmonizaciju nacionalnih propisa sa zakonodavstvom EU i njihovu punu primenu.

Projektno područje Karaš - Nera i Mlastina Satčinez pripada panonskom bioregionu, koji čine raznovrsna staništa: ravničarski meandri, bujične reke, priobalne šume, peščarski pašnjaci i dine, kao i bogat biodiverzitet. Projektni pristup je nov jer su lokalne zajednice uključene u upravljanju, unapređenju i promociji prirodnim vrednostima u cilju održivog razvoja, kako na srpskoj strani tako i rumunskoj, jer „priroda ne poznaje granice“. Glavni ciljevi projekta su: održivi razvoj pograničnih lokalnih zajednica, unapređenje zaštite i očuvanja prirode, biodiverziteta, proširenje zelene infrastrukture koja povezuje staništa, jačanje ekoloških koridora, smanjenje fragmentacije pejzaža i podsticanje njihovog rekreativnog potencijala, smanjenje svih oblika zagađenja, kao i unapređenje monitoringa kvaliteta vazduha i vode.

Predeo izuzetnih odlika „Karaš - Nera“

Ovo zaštićeno prirodno dobro nalazi se u jugoistočnom delu Vojvodine, neposredno uz granicu sa Rumunijom, na području južnog Banata.

Zaštićeno područje „Karaš - Nera“ nadovezuje se neposredno uz zaštićeno područje Deliblatska peščara, na rubu Panonske nizije, između Karpatia i Dunava, u blizini doline Morave koja je koridor ka Balkanu i Sredozemlju i Đerdapske klisure koja je koridor ka Vlačkoj niziji. Ovaj prostor nadovezuje se i na postojeća zaštićena područja PIO „Vršačke planine“ i NP „Đerdap“ a u Rumuniji sa NP „Klisura Karaša – Semenik“, NP „Klisura Nere– Beušnica“, PP „Gvozdena kapija“ i NP „Terdap“.

Celo zaštićeno područje nalazi se na teritoriji opštine Bela Crkva i sastoji se od tri prostorne celine: „Karaš“, „Nera“ i „Mali pesak“, obuhvata površinu od 1541,27 ha, a od toga pod režimom zaštite II stepena je 984,36 ha (63,87%), dok se pod režimom zaštite III stepena nalazi se 556,92 ha (36,13%).

Prostorna celina **„Karaš“** obuhvata deo velike mrtvaje Karaša kod Kajtasova, nastale prokopavanjem kanala DTD.

„Nera“ obuhvata ceo tok istoimene reke u Srbiji, s tim što su usled neodgovarajućih podloga, katastarski opisane samo najvažnije celine istoimene reke i njenog priobalja kod Kusića, Vračevog Gaja i na ušću u Dunav.

„Mali pesak“ obuhvata travna peščarska i stepska staništa duž leve obale Karaša, od Grebenca do Banatske Palanke, kao i mrtvaje Karaša sa leve strane kanala DTD, koje se prostorno nadovezuju na Mali pesak.

Predeo izuzetnih odlika „Karaš- Nera“ odlikuje upadljivi pejzaž dinskih reljefa, sa obližnjim očuvanim meandrima i rukavcima reke Karaša, kao kontrast suvim peščanim staništima. Dodatnu pejzažnu atraktivnost daju prirodni tok brdske reke Nere, sa šljunkovitim obalama, sprudovima i adama kao i strmi lesni i peskoviti odseci obale Karaša.

Ovaj zaštićeni predeo bogat je mnogobrojnom i raznovrsnom florom i faunom.

Najvažniji predstavnici flore:

Na području ušća reke Nere, na vlažnim livadama, vlažnim šumama nalazi se vrsta paprati **zmijski jezik** (*Ophioglossum vulgatum*) veoma retka i zbog specifičnog staništa ugrožena. Svake godine izraste po jedan list, koji sporo raste, a iznad peteljke se diferencira na sterilni i fertilni deo.

Strogo zaštićena vrsta orhideje, **barske kaluždarka** (*Epipactis Palustris*), nekada je bila raširena u pojasu nizijskih šuma Vojvodine, a danas je veoma retka usled nestanka njenog prirodnog staništa, zabeleženi su primerci uz meandre Karaša. Ova orhideja je višegodišnja biljka, cveta od juna do avgusta, a interesantna je činjenica da nektar orhideje narkotički deluje na insekte „posetioce“.

Peščarsko - stepska vegetacija na Malom pesku je najatraktivniji deo ovog prirodnog dobra, očuvana je od obrastanja invazivnim vrstama zbog redovne ekstenzivne ispaše. Sa velikim brojem jedinki na peščari se javlja **gorocvet** (*Adonis vernalis*) zeljasta biljka iz familije ljutića. Cvetovi se pojavljuju u rano proleće, pa se smatra i vesnikom proleća. Gorocvet je ljutog, gorkog, neprijatnog ukusa i veoma otrovan, ali i lekovit- koristi se za proizvodnju lekova protiv srčanih oboljenja.

Najznačajniji predstavnici faune:

Peščarska staništa nastanjuju retke i ugrožene vrste glodara, a u Srbiji se na lokalitetu Mali pesak nalazi najveća i najgušća populacija **tekunica** (*Spermophilus citellus*) od izuzetnog nacionalnog i međunarodnog značaja za zaštitu. Očuvani stepski pašnjaci Malog peska predstavljaju najočuvanije staništa, obzirom da je ns tom području i dalje razvijeno tradicionalno, ekstemzivno stočarstvo koje doprinosi očuvanju stepskih pašnjaka.

Ptice grabljivice su najviše vezane za peščarsko stanište Mali pesak, gde se nalazi najveća i najgušća populacija tekunica u Srbiji. Posebno se ističe, veoma retka vrsta, stepski soko (*Falco cherrug*) koja se redovno hrani tekunicama, a gnezdi u okolnim šumarcima.

Na obodnim delovima stepskih pašnjaka Malog peska nastanjuje se slepo kuće (*Spalax leucodon*), za razliku od tekunica hrani se podzemnim delovima biljaka. Pored toga, kopačka aktivnost slepog kučeta, kao relativno krupne životinje, ima višestruki značaj u biologiji zemljišta, pored aeracije, učestvuje u mešanju različitih slojeva zemlje, obogaćuje tlo humusom preko svojih ekskremenata, magacioniranjem hrane i biljnim materijalom za izgradnju gnezda.

Rezervat Satkinez močvare, poznat i kao „Delta Banata“, je ornitološki rezervat u Rumuniji, koji se prostire na 1.194 hektara, a nalazi se u blizini grada Sačinez, u okrugu Timiș. Administrativno, prirodno dobro se proteže na teritoriji opština Biled, Orcișoara, Satkinez i Varjaș koje pripadaju okrugu Timiș i opština Vinga, koja pripada okrugu Arad. Obuhvataju ga doline tri potoka, Apa Mare, Ier (Izvorin) i Șișkau (Sisco, Șicșa), koji se spajaju uzvodno i formiraju potok Apa Mare.

Struktura zaštićenog područja je sledeća:

- 122 ha – sam rezervat;
- 1.072 ha – mozaična bafer zona koja obuhvata: Satkinez rezervoar (Satchinez reservoir), Balta Barateaz (Balta Bărateaz), Balta Mare (Balta Mare), Balta Zootehnie (Balta Zootehnie), Balta Verbuncu (Balta Verbuncu) i Ratu Mare (Râtu Mare).

Zbog svoje izuzetne vrednosti, posebno u ornitološkom pogledu, na predlog rumunskog ornitologa Dionisija Linčije, područje je proglašeno rezervatom još 1942. godine. Prostor je zaštićen sa ciljem da se očuvaju ptice, pre svega one koje su karakteristične za močvarna i plavna područja. Zahvaljujući rumunskom ornitologu Liciju, koji je ukazao na vrednost ovog područja, mnogi ljubitelji prirode i ptica nastavili su da istražuju ovaj rezervat. Danas on predstavlja pravu „oazu“ za boravak i gnežđenje retkih vrsta ptica selica koje prolaze kroz migracioni koridor. Najčešći period u kome se ptice mogu videti u rezervatu je od aprila do septembra, mada nije neuobičajeno da se neki redak primerak ptice selice ovde zadrži i tokom blažih jeseni i zima.

Novije proglašenje ovog područja povezano je sa Natura 2000, sa posebnim kategorijama zaštite, SPA i SCI tipovima staništa.

Klima ovog područja odlikuje se dugim sušnim periodima, pa je jezersko okruženje prisutno samo u godinama sa normalnim ili bogatim vodnim režimom. U sušnim godinama voda može potpuno da nestane, što svakako utiče na livade u ovom zaštićenom području, ali i na faunu, kako beskičmenjaka tako i kičmenjaka. Period suše se negativno odražava na populaciju ptica koje su vezane za barska staništa i tada se beleži njihovo odsustvo.

Na ovom području zabeleženo je čak 40% ukupne rumunske faune ptica, što ga čini drugim najvažnijim staništem za okupljanje ptica posle delte Dunava.

Zaštićene vrste koje se ovde gnezde su: sabljarka (*Recurvirostra avosetta*), mala bela čaplja (*Egretta garzetta*), velika bela čaplja (*Ardea alba*), vlastelica (*Himantopus himantopus*), siva čaplja (*Ardea cinerea*), žuta čaplja (*Ardeola ralloides*), čapljica (*Ixobrychus minutus*), mrka čaplja (*Ardea purpurea*), gak (*Nycticorax nycticorax*) i druge.

Lista staništa koja predstavljaju ciljeve zaštite Rezervata prirode Satkinez močvare je sledeća:

- 1530* - Panonske slane livade i močvare,
- 3150 - Prirodna eutrofska jezera sa vegetacijom tipa Magnopotamion ili Hydrocharition
- 6420* - Subpanonske stepske livade,
- 6440 - Aluvijalne livade rečnih dolina *Cnidion dubii*,
- 92A0 - Galerijske šume (močvare) bele vrbe (*Salix alba*) i bele topole (*Populus alba*).

Važan cilj zaštite za ROSCI0115 Satkinez močvare je stanište 1530* - Panonske i ponto-sarmatske slane livade i močvare.

Vrste od zajedničkog i nacionalnog interesa koje predstavljaju ciljeve zaštite ROSCI0115 Močvara Satkinez, prema Standardnom obrascu Natura 2000, su sledeće: *Lutra lutra* – vidra, *Spermophilus citellus* – tekunica, *Bombina bombina* – crvenotrbi mukač, *Emys orbicularis* – barska kornjača, *Triturus dobrogicus* – podunavski mrmoljak, *Cobitis taenia* – vijun, *Misgurnus fossilis* – čikov, *Arytrura musculus* – mišolika sovic, *Gortyna borelii lunata* – raskovnikova sovic i *Lycaena dispar* – beliki dukat.

Odabrane vrste:

Barska kornjača (*Emys orbicularis*)

Photo: Florin Prunar

Barska kornjača je veoma ugrožena vrsta u svim područjima gde je rasprostranjena, pa je u mnogim evropskim državama zakonom zaštićena. Uglavnom je tamnosmeđa, sa žutim pegama. Oklop je pljosnat i ovalan, a rep joj je duži u odnosu na druge slatkovodne vrste. Može se naći u mirnim i sporo tekućim vodama sa bogatom vegetacijom (lokve, bare, jezera, mirniji delovi rečnih tokova). Aktivna je u toplim mesecima, a od oktobra do maja hibernira. Nakon izlaska iz hibernacije,

kornjače se pare i polažu jaja, jednom ili dva puta. Njihova ishrana je raznolika, dok se mlade kornjače najčešće hrane proteinskom hranom, vremenom, kako stare, prelaze na ishranu biljnog porekla.

Mrka čaplja (*Ardea purpurea*)

Photo: Dan Stănescu

Mrka čaplja je velika ptica, dužine 78–97 cm, visine od 70 do 94 cm, sa rasponom krila od 120–152 cm. Odrasle jedinke imaju crno čelo i teme glave, sa tamnom prugom koja se spušta niz zadnji deo vrata i završava vitkom, višećom krestom. Naseljava močvare, lagune i jezera okružena gustom vegetacijom. Najaktivnija je u zoru i sumrak, s tim da svoju dnevnu aktivnost povećava dok odgaja mladunce. Hrani se u plitkoj vodi, hvatajući plen snažnim kljunom, uglavnom ribom, malim sisarima i vodozemcima, mada jede i ptice koje se gnezde, zmije,

gušttere, rakove, vodene puževe, insekte i pauke. Obično se gnezdi u kolonijama, mada ponekad gnezda mogu biti usamljena. Jaja su plavkasto-zelene boje, a najčešće ih bude četiri ili pet. Oba roditelja leže na jajima i zajedno vode brigu o mladim jedinkama.

Mala bela čaplja (*Egretta garzetta*)

Photo: Dan Stănescu

Mala bela čaplja (*Egretta garzetta*) je ptica sa vitkim crnim kljunom i dugim crnim nogama. Hrani se u plitkoj vodi i na kopnu, uglavnom ribom, vodozemcima sitnim gmizavcima, sisarima i pticama, kao i rakovima, mekušcima, insektima, paucima i crvima. Gnezdi se u kolonijama, koje često deli sa drugim vrstama barskih ptica. Gnezdo pravi od grančica i to na drveću, žbunju ili trsci. Jaja su plavkasto-zelenkasta i ima ih četiri ili pet. Oba roditelja leže na jajima. Male čaplje su uglavnom tihe, ali mogu da ispuštaju razne kreketajuće i klokočuće zvuke u kolonijama u kojima se

gnezde, a kada su uznemirene proizvode oštar alarmni zvuk. To su društvene ptice i često se viđaju u malim jatima.

Veliki dukat (*Lycaena dispar*)

Photo: Florin Prunar

Veliki dukat je veliki leptir iz porodice Lycaenidae i rasponom krila od 44–52 mm. Polni dimorfizam je jasno izražen. Mužjaci imaju jarko narandžasta krila sa uskim crnim ivicama i belim resama. Ženke imaju šire tamnosmeđe ivice na prednjim krilima sa paralelnim nizom tamnih pega. To je uglavnom močvarna vrsta. Preferira netaknute travnate površine duž obala reka i potoka, posebno područja sa biljkama. Da bi izbegla smrtnost od poplava, često koristi biljke koje rastu

dalje od vodenih ivica. Najčešći ugrožavajući faktori su ptice koje se gnezde u trsci, vodozemci i sitni sisari.

Crvenotrbi mukač (*Bombina bombina*)

Photo: Mihai Sorin Pascu

To je vrsta živi u mirno tekućoj vodi reka Apa Mare, Jeruluj i Šiškau, u drenažnim kanalima i mrtvim rukavcima oko gore pomenutih potoka, u stalnim i privremenim barama, na livadama, a sporadično se može sresti čak i na obradivom zemljištu. Tokom parenja, vrsta se sreće i u privremenim ili stalnim barama, kao i na poplavljenim pašnjacima. Vrste prisutne na ovom području izlaze iz hibernacije u martu, tako što ulaze u vodu radi razmnožavanja. Razmnožavanje traje do jula. Period

migracije iz vodene sredine do mesta hibernacije počinje u septembru.

Siva vetruška (*Falco vespertinus*)

Photo: Dan Stănescu

Siva vetruška spada u grabljivice, a ujedno je ptica selica koja nastanjuje istočnu Evropu i Aziju, a zimuje u Africi. Usled gubitka staništa i intenzivnog lova, populacija ove vrsta je u stalnom opadanju, pa je ona uvrštena u globalno ugrožene. Karakteristični način lova ove ptice razlikuje je od obične vetruške. Redovno lebdi, pretražujući tlo ispod, a zatim pravi kratak strm pad prema plenu. Prilikom hranjenja svojih mladunaca, najmlađi mladunci dobijaju najviše hrane, češće i redovnije od ostalih. Mužjaci imaju

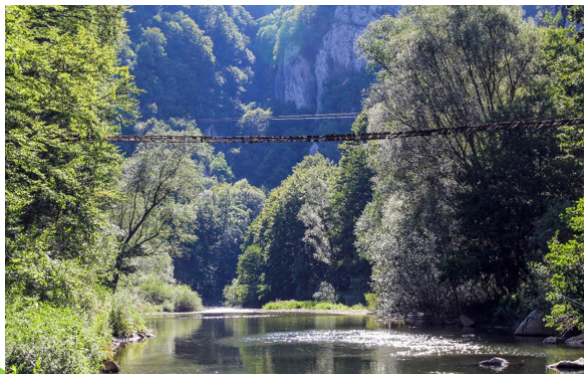
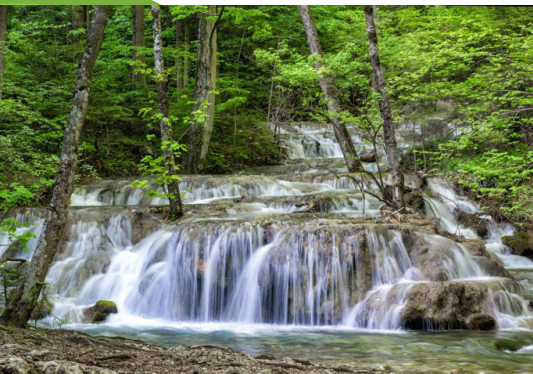
čadavo sive gornje delove tela sa rđkastim butinama, dok ženke imaju narandžasti prsten oko oka i crvenkasto-narandžasta stopala. Ishrana je raznovrsna, uključuje insekte, sitne ptice, glodare i druge manje životinje.

Nacionalni park „Kanjon Nere i Beušnice“

Nacionalni park „Kanjon Nere i Beušnice“ nalazi se u Rumuniji, u okrugu Karaš-Severin, na srednjem toku reke Nera i na gornjem toku reke Beu. Proglašen je 2000. godine, prostire se na površini od 36.758 ha (90.830 ha). Područje ima izuzetno bogat biodiverzitet. Od drvenastih vrsta prisutni su: hrast, grab, evropska bukva, evropski jasen, crna jova, turski lešnik, evropski dren, ruskus i jorgovan. Poseban značaj ovog područja predstavljaju biljne vrste poput orhideja, fritilarija, žuti linum i žuti krokus. Najčešći predstavnici životinjskog sveta koji se ovde sreću su vodozemci, ptice, slepi miševi i poskoci, ali i mrki medved i sivi vuk. Geomorfologija područja stvorila je blistav pejzaž sa klisurama, brdima, dolinama, pećinama, gudurama, vodopadima i retkim jezerima. Dominantna staništa ovog nacionalnog parka su močvare, šume i litice. Najpoznatije atrakcije su: jezero Oko Beu (Ochiul Beiului), vodopadi Beušnice, vodopad La Vaioaga i Đavolje jezero. Vodopad La Vaioaga se nalazi na 3 km od ulaza u Nacionalni park. Međutim, najpopularnija atrakcija ovog područja, u kojoj se može uživati tokom cele godine je Oko Beu. Neverovatno je da njegova dubina iznosi svega 3 m, a vodu dobija od kraškog izvora. Jezero nikad ne mrzne, a tirkizna boja se ne menja. Ime je dobilo po lokalnoj legendi koja govori o tragičnoj ljubavnoj priči. Vodopad Beušnice nalazi se na manje od 30 minuta hoda od jezera Oko Beu. Predstavljaju niz malih vodopada koji vode do najimpresivnijeg vodopada, visine 5m, koji je prekriven mahovinama i lišajevima. Đavolje jezero nastalo je urušavanjem svoda pećine, tirkizne je boje, dubine 12 m. Dobilo je ime po legendi, odnosno po đavolu koji se utopio u mračnim vodama pećine. Ovo zaštićeno područje, Nacionalni park „Kanjon Nere i Beušnice“, predstavlja jedinstvenu oazu mira i netaknute prirode.

Posetioci Nacionalnog parka „Kanjon Nere i Beušnice“ mogu se baviti raznim rekreativnim aktivnostima. Planinarenje je posebno popularno, sa stazama koje vode kroz klisuru Nere, pored kristalno čistih jezera i kroz tunele uklesane u kamenu. Jedna takva staza je pešačka tura od 8-9 sati koja prelazi celo zaštićeno područje, nudeći pogled na netaknuta jezera i prirodne stenske formacije. Vodeni putevi parka pružaju mogućnosti za kajakarenje i rafting, posebno tokom kasnog proleća i ranog leta kada

je nivo vode povoljan. Ljubitelji fotografije će pronaći mnoštvo objekata u živopisnim pejzažima parka, raznovrsnu floru i bogat divlji svet. Kampovanje je dozvoljeno u određenim područjima, što omogućava posetiocima da urone u prirodne lepote parka. Naponi zaštite u ovom nacionalnom parku usmereni su na očuvanje jedinstvenih ekosistema i biodiverziteta, koji ga čine toliko posebnim.

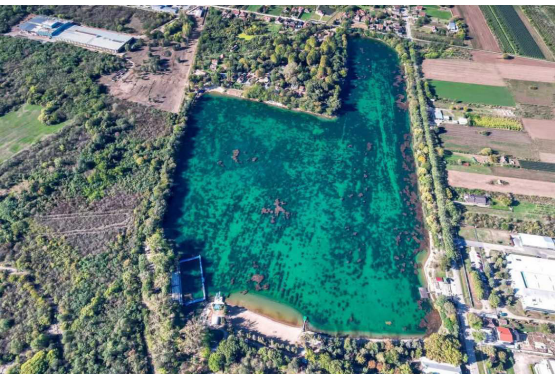
Belocrkvanska jezera

Područje opštine Bela Crkva, u turističkom smislu, poznato je po belocrkvanskim jezerima. Ona su sporadično nastajala kroz proces vađenja šljunka, za potrebe građevinske industrije. Ima ih ukupno šest, od kojih su četiri velika (Gradsko, Vračevgajsko, Šljunkara i Novo jezero), dok su dva preostala mala jezera (Malo i Šaransko jezero). Zbog providnosti vode, koja dostiže i do 4 m dubine, ova jezera se još nazivaju i „Biseri Banata“, a Bela Crkva, „Vojvođanska Venecija“. Bela Crkva raspolaže sa oko 600 registrovanih ležaja, različite kategorizacije, a u toku leta, beleži se i do 10.000 posetilaca dnevno. Dva jezera, Gradsko i Vračevgajsko, su potpuno uređena za kupanje, dok je Šljunkara uređena samo delimično. Ostala jezera koriste se za ribolov i posmatranje ptica.

Gradsko ili Glavno jezero je najstarije jezero u Beloj Crkvi, prostire se na 18 ha, a najdublja tačka iznosi oko 6 m. Ovo jezero je simbol belocrkvanskih jezera, ono je najposećenije i najuređenije. Pored glavne plaže, koja je zbog dugog pličaka pogodna za decu i neplivače, nalazi se još nekoliko uređenih plaža, kao i vaterpolo teren Vaterpolo kluba „Jezero“. U neposrednoj blizini smešteni su brojni ugostiteljski objekti. Duž celog jezera izgrađena je pešačko-biciklistička staza, dužine oko 2 km.

Na svega nekoliko stotina metara udaljenosti od Gradskog jezera nalazi se Vračevgajsko jezero, na kojem se nalazi najveći belocrkvanski auto-kamp. Brojni ugostiteljski objekti nalaze se i u neposrednoj blizini ovog jezera. U zapadnom delu jezera nalazi se moderan kamp „Oaza“, a za ljubitelje adrenalina „Avantura park“.

Prekogranična saradnja sa aspekta promocije zaštićenih prirodnih dobara

predstavlja izuzetno važan segment održivog razvoja projektnog područja, jer se na ovaj način prirodne vrednosti u zaštićenim područjima promoviraju i afirmiraju značaj zaštite prirode i time jača svest javnosti na lokalnu i u regionu.

Specijalni rezervat prirode „Deliblatska peščara“

Zaštićeno područje, Specijalni rezervat prirode «Deliblatska peščara», nalazi se u severoistočnom delu Srbije i prostire se na ukupnoj površini od 34.829,32 ha. Predstavlja najveće evropsko područje izgrađeno od naslaga eolskog peska sa izraženim oblicima dinskog reljefa i karakterističnim peščarskim, stepskim, šumskim i močvarnim ekosistemima, sa jedinstvenim mozaikom životnih zajednica i tipičnim i specifičnim predstavnicima flore i faune. Specijalni rezervat prirode «Deliblatska peščara» jedan je od najvažnijih centara biodiverziteta u Evropi, a njegov deo, na reci Dunav, Labudovo okno, proglašen je za ramsarsko vlažno područje.

Deliblatska peščara bogata je brojnim biljnim i životinjskim svetom. U peščari postoji preko 900 vrsta biljaka, od toga su čak 10% lekovite biljke, a retke i ugrožene su pod zaštitom: gorocvet (*Adonis vernalis*), stepski božur (*Paeonia tenuifolia*), velika sasa (*Pulsatilla grandis*), šerpet (*Rindera umbellata*), pančićev pelen (*Artemisia pancicii*), brojne vrste orhideja i mnoge druge vrste. Zabeleženo je oko 200 vrsta ptica, a od gnezdećih vrsta su orao krstaš (*Aquila heliaca*), patuljasti orao (*Aquila pennata*), stepski soko (*Falco cherrug*) kao i orao belorepan (*Haliaeetus albicilla*). Peščara je stanište ugrožene tekunice (*Spermophilus citellus*) ali i vuka.

Prostor Deliblatske peščare pun je potencijala za razvoj eko-turizma, sportsko-rekreativnog turizma, posmatranje ptica - Birdwatching, proizvodnju lekovitih i aromatičnih bilja ali i pčelinjih proizvoda.

Močvara i Karaš-Nera;

- Zajedničko praćenje kvaliteta vazduha i vode u lokalnim zajednicama na projektnom području Satčinez Močvare i Karaš-Nera;
- Zajedničko čišćenje divljih deponija i upravljanje otpadom na projektnom području Satčinez Močvari i Karaš-Nera;
- Uspostavljanje zajedničkog koordinacionog tela – za unapređenje kapaciteta u oblasti zaštite životne sredine na lokalnom i regionalnom nivou;
- Razvoj i promocija „ Zajednička strategija i akcioni plan za opštine Satčinez i Bela Crkva – upravljanje zagađenjem, zaštita prirode i biodiverziteta, upravljanje predelom i održivo korišćenje prirodnih resursa“;
- Čišćenje površina od trske u Satčinez Močvari;
- Sadnja drveća i žbunja na projektnom području;
- Upravljanje i zaštita pašnjaka i livada u Satčinez Močvari;
- Priprema tematskih puteva u Satčinez Močvari i Karaš-Nera;
- Organizovanje aktivnosti u cilju jačanja ekološke svesti;
- Razvoj i korišćenje objekta za informisanje ekoloških, turističkih i lokalnih zajednica – „Edukativni ekološki centar za posetioce“ u Karaš-Nera.

Očekivani rezultati projekta:

- razvoj zelene infrastrukture u cilju unapređenja kulturnih, turističkih i obrazovnih sadržaja - 3 hektara,
- revitalizacija staništa za turističke, kulturne, društvene i obrazovne aktivnosti 46 hektara,
- razvoj i implementacija tri pilot akcije za zajednički monitoring kvaliteta vazduha i vode
- zajednička strategija sa jednim sistemom za praćenje kvaliteta vazduha i osiguranje učešća u organizaciji zajedničkih promotivnih i edukativnih aktivnosti za 940 osoba.

Imajući u vidu da projektno područje „Zelena Staza“ se odlikuje izuzetnom mozačnošću predela i očuvanim prirodnim vrednostima, biljnih i životinjskih vrsta, važan je međunarodni ekološki koridor koji povezuje odgovarajuća staništa Karpata i Panonske nizije. Posebno je značajan holistički pristup u uspostavljanju modela održivog razvoja zaštite prirode i da se projektno područje sagleda šire, što bi značilo da se iz neposrednog okruženja uključe značajne predeone celine i zaštićena područja: Belocrkvanska jezera, Nacionalni park „Kanjon Nere i Beušnice“ i SRP „Deliblatska peščara“.

Ukupan budžet:

1.754.388,54 EUR

Donacija EU:

1.491.230,24 EUR

Trajanje projekta: 24 meseca

(19/12/2024-18/12/2026)

1. Vodeći partner Excelsior Udruženje za promociju prirodnog i kulturnog nasleđa Banata i Krišane Rumunija - Excelsior Association for the Promotion of Natural and Cultural Heritage of Banat and Crisana – Tm România (RO) ExcelsiorTm LP
2. Pokrajinski sekretarijat za urbanizam i zaštitu životne sredine - Provincial Secretariat for Urban Planning and Environmental Protection Serbia (RS) EKOVOJVODINA PP
3. Opština Bela Crkva - Municipality Bela Crkva Serbia (RS)
4. Asocijacija Moja priroda Rumunija - myNature Association (RO)

Naziv projekta i Jems kod:MREŽA PREKOGRANIČNE SARADNJE ZA ODRŽIVO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA
RORS 00127**Urednik materijala/odgovoran za objavljivanje:**

Pokrajinski sekretarijat za urbanizam i zaštitu životne sredine

e-mail: ekourb@vojvodina.gov.rs;**web stranica:** ekourbapv@vojvodina.gov.rs**Datum objavljivanja:** NOVEMBAR 2025

Odgovornost za sadržaj ovog materijala je odgovornost autora. Sadržaj ovog materijala ne predstavlja nužno zvaničan stav evropske unije. Reprodukција je dozvoljena pod uslovom da je izvor potvrđen i bilo kakve promene naznačene.

U slučaju bilo kakvih pritužbi, obratite se na:

romania-serbia@mdlpa.gov.ro**www.romania-serbia.net**